

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

USE OF INTERACTIVE METHODS IN UKRAINIAN LANGUAGE CLASSES AND ACADEMIC LETTER DURING DISTANCE LEARNING

У статті обґрунтовано актуальність вивчення мови в житті індивіда, зокрема наголошено на важливості ефективного використання інструментів дистанційного навчання в процесі лінгводидактичної освіти. Оцінюючи важливість професійного вивчення академічного письма, зазначено, що навчання майбутніх фахівців, у тому числі науковців у різних галузях знань, академічному письмовому спілкуванню рідною та іноземною мовами стала одним із найважливіших завдань вітчизняної вищої освіти. Розглянуто систему методів дистанційного навчання. Виокремлено важливість використання завдань, розроблених за допомогою інтерактивних платформ, для створення різноманітних програмних модулів. Виділено спеціальні методи дистанційного навчання, що можуть бути використані при навчанні мови, а саме: практичні, проблемні, пошукові, словесні, наочні, дедуктивні, індуктивні. Розроблено цільову модель використання інтерактивних методів на заняттях з української мови. Розглядаючи особливості дистанційного вивчення академічного письма, виділено три підгрупи навичок, необхідних для успішного оволодіння ним. Названо основні цілі використання інформаційних технологій у викладанні української мови та літератури. Розглядаючи мету інтерактивних методів у вивченні мови, зазначено, що досвід використання комп'ютерної презентації сприяє розвитку творчого мислення учнів, посиленню впливу на аудиторію, оскільки значна кількість інформації сприймається одночасно зоровими і слуховими рецепторами, полегшенню розуміння та сприйняття поданих даних, запам'ятовуванню навчального матеріалу протягом більш тривалого періоду часу, підвищенню ймовірності зробити правильні висновки, судження та узагальнення, скороченню часу на вирішення поставлених завдань. Підводячи підсумок, підкреслено, що, завдяки використанню інтерактивних технологій навчання на заняттях з української мови та академічного письма, здобувачі освіти покращують результати навчання, здобувають соціальні навички, реалізують позитивне ставлення до ефектвної співпраці для вирішення складних проблем, набувають і усвідомлюють уміння їх розв'язувати.

Ключові слова: дистанційне навчання, викладання української мови та академічного письма, інтерактивні методи, методи навчання мови, академічне письмо.

The article substantiates the relevance of language learning in the life of an individual, in particular, emphasizes the importance of effective use of distance learning tools in the process of language didactic education. Assessing the importance of professional study of academic writing, it was noted that the training of future professionals, including scholars in various fields of knowledge, academic written communication in native and foreign languages has become one of the most important tasks of domestic higher education. The system of distance education methods is considered. Interactive tools of separate types of activity under the conditions of distance learning are given. The importance of using tasks developed with the help of interactive platforms to create various software modules is highlighted. There are special methods of distance learning that can be used in language learning, namely: practical, problem, search, verbal, visual, deductive, inductive. A target model for the use of interactive methods in Ukrainian language classes has been developed. Considering the features of distance learning of academic writing, there are three subgroups of skills needed to successfully master it. The main goals of using information technologies in teaching Ukrainian language and literature are named. Considering the purpose of interactive methods in language learning, it is noted that the experience of computer presentation promotes the development of creative thinking of students, enhancing the impact on the audience, as much information is perceived by visual and auditory receptors, facilitate understanding and perception of data. material over a longer period of time, increasing the likelihood of making correct conclusions, judgments and generalizations, reducing the time to solve problems. Summing up, it was emphasized that through the use of interactive learning technologies in Ukrainian language classes, students improve learning outcomes, acquire social skills, implement a positive attitude to effective cooperation to solve complex problems, acquire and realize the ability to solve them.

Key words: distance learning, Ukrainian language and academic writing teaching, interactive methods, language teaching methods, academic writing.

УДК 378.1

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/2.8>

Харченко І.І.,

докт. пед. наук,
доцент кафедри державно-правових
дисциплін та українознавства
Сумського національного аграрного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У формуванні світогляду особистості чільне місце займає мова. Вона проникає в найглибшу свідомість, підсвідомість людини, і передає величезну кількість інформації про зовнішній світ. У дитячому віці людина через мову усвідомлює своє «Я» і наповнює його відповідним змістом.

Основне завдання викладача-філолога під час дистанційного та змішаного навчання – надання

здобувачам освіти якісних освітніх послуг, мотивація учнів та студентів до самоконтролю результатів навчальної діяльності та дотримання принципів академічної доброчесності. При підготовці вчителів до викладання української мови та літератури доцільно використовувати різноманітні моделі технологій дистанційного навчання, враховуючи карантинні обмеження та можливості навчального закладу (цифрова грамотність учасників

навчально-виховного процесу, електронне інформаційно-освітнє середовище, тощо) [5].

Актуальність вичення проблеми дистанційного навчання в процесі лінгводидактичної освіти зумовлена тим, що ця форма навчання інтегрує можливості традиційного навчання та реалізує дидактичний, розвивальний, педагогічний потенціали інноваційних форм роботи, що дають змогу якісно та свідомо засвоювати навчальний матеріал, адже оволодіння лише теорією мови є недостатнім для майбутнього фахівця. Це засоби моводидактичної підготовки студентів, які сприяють їх академічній мобільності, дають змогу раціонально використовувати час для засвоєння матеріалу, тренують критичне мислення та стимулюють пошук творчих рішень, щоб досягти якомога більш ефективного виконання педагогічних завдань [6].

Формування навичок академічного письмового спілкування займає особливе місце в середовищі вищої школи, адже вміння письмово спілкуватися у професійній та академічній сферах на належному рівні є одним із визначальних чинників конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Особливо це стосується тих фахівців, які бажають реалізувати себе в освіті та науці, оскільки їх професійна діяльність передбачає активну участь у науковому діалозі в глобальному академічному середовищі, що ведеться насамперед у письмовій формі з використанням різноманітних наукових та академічних жанрів спілкування. Тому навчання майбутніх фахівців, у тому числі науковців у різних галузях знань, академічному письмовому спілкуванню рідною та іноземною мовами стала одним із найважливіших завдань вітчизняної вищої освіти [4].

Застосування міждисциплінарного підходу, залучення студентів до командної роботи дає позитивні результати та сприяє формуванню сучасного спеціаліста з розвиненими комунікативними здібностями.

Використання інтерактивних інструментів у навчальному процесі дає змогу розвивати різноманітні вміння та навички майбутніх спеціалістів, а саме: володіння педагогічними та спеціальними термінами, вміннями, що сприяють розвитку академічної культури та етики, академічне письмо, робота з текстами різних типів і стилів, розвиток мовної культури, написання резюме, супровідних листів, конспектів, рефератів, інших документів, що мають відношення до реалізації академічної мобільності та успішної участі у професійній та навчальній діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема впровадження дистанційного навчання в сучасне освітнє середовище є актуальною та перспективною. На це звертали увагу Ковальчук В., Вороникова І. [3].

У моводидактичному контексті проблеми

висувається думка вчених Дика Н., Глазова О. [2]. Проблеми використання інформаційних технологій у мовознавстві досліджували такі українські вчені: Нагрибельна І., Сугейко Л., Мельничук Ю. [6] та ін. Перед освітянами постає завдання знайти такі форми навчання, методи та навчальні методики, які інтенсифікують процес навчання та підвищують його ефективність. Сучасний рівень розвитку методики вивчення мови, у тому числі й української, характеризується використанням різноманітних мультимедійних комп'ютерних програм для навчання та контролю, а також дистанційних курсів навчання, спрямованих на інтенсифікацію навчального процесу. Напрямок комп'ютерна лінгводидактика є піднапрямом дидактики, що вивчає теорію та практику використання комп'ютерних та мережевих технологій у процесі навчання мови. Сучасні навчальні матеріали доповнюються новими, що дають змогу автоматизувати контроль знань, дистанційне навчання [6].

Ефективність оволодіння мовою значною мірою залежить від правильного розуміння викладачем методів навчання, їх характеристик та класифікаційних структур. Класифікація вище зазначених методів дає цілісне уявлення про спектр методів і має не тільки теоретичне, а й безпосереднє практичне значення.

Огляд педагогічної та методичної літератури показує, що методи навчання в дидактиці та методиці по-різному визначаються та класифікуються.

Дика Н. та Глазова О. методами вивчення мови називають способи роботи вчителя та учнів, за допомогою яких вирішуються завдання навчального процесу [2].

Нагрибельна І., Сугейко Л. та Мельничук Ю. відзначають, що методи навчання мови – взаємозалежні методи роботи вчителя та студентів з вибраним для вивчення мовним матеріалом [6].

Дика Н. та Глазова О. стверджують, що методи навчання мови об'єднують діяльність вчителя та учнів, спрямовану на набуття мовних знань, умінь і навичок, а також організацію пізнавальної діяльності здобувачів освіти [2].

Відомі класифікації методів навчання мови за джерелами знань, рівнем пізнавальної активності учнів, способом взаємодії вчителя та учнів на уроці.

Теми, пов'язані з академічним письмом, надзвичайно популярні в усьому світі, зокрема, заслуговують на увагу публікації І. Серебрянської [7], А. Вихрущ [1], М. Козолуп, Р. Комар [4] та інших науковців. На відміну від вітчизняної педагогічної науки, з огляду на новизну навчальних дисциплін, питання вивчення основ наукового письма мало вивчається в навчальних програмах. Можна знайти поодинокі роботи, присвячені, наприклад, формуванню навичок іншомовного академічного письма з окремих дисциплін, теоретико-методичні

основи навчання академічного письма у вищих навчальних закладах [4].

Російський мовознавець І. Серебрянська розглядає інтралінгвістичні рівні розуміння наукового тексту (звертає увагу читача на одиниці мовної системи – лексичні, морфологічні, синтаксичні); перехідні від інтралінгвістичних до екстралінгвістичних (відбувається сприйняття хоча б основних властивостей тексту, що співвідноситься з предметом думки); екстралінгвістичні (враховується специфіка типового змісту як наукового знання) [7].

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми. Вивчення наукових праць з даної тематики довело, що застосування інтерактивних методів навчання у працях вітчизняних та зарубіжних вчених досліджено досить повно, тоді як використання цих видів методів для організації навчального процесу при вивченні української мови потребує додаткової систематизації.

Численні дослідження, що вивчають особливості академічного письма, зробили вагомий внесок у теорію та методологію навчання письмової академічної комунікації в Україні, але реалії сьогодення, зокрема швидкі процеси інтеграції України у світове наукове та академічне співтовариство, потребують вдосконалення та модернізації комунікативних методів навчання.

Мета статті. Метою статті є дослідити основні особливості використання інтерактивних методів у навчанні української мови та виявити основні особливості процесу успішного оволодіння навичками академічного письма під час дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи систему методів дистанційної освіти, передусім варто відзначити, що існує два способи дистанційного навчання:

- синхронний (всі учасники навчального процесу перебувають у веб-середовищі одночасно);
- асинхронний (навчальний процес здійснюється за графіком, зручним для викладачів та учнів).

Популярними інструментами вивчення програмного матеріалу за умов дистанційного навчання є (табл. 1).

При використанні ігрових технологій доцільно використовувати завдання, розроблені за допомогою інтерактивної платформи для створення різноманітних програмних модулів:

- 3D-моделі;
- фабрики кросвордів, головоломок;
- цифрові інструменти для створення інтерактивного контенту;
- сервіси для створення хмари;
- сервіси для створення смарт-карт;
- онлайн-дошки для взаємодії учасників навчального процесу, на яких можна розмістити підготовлені матеріали (тексти, зображення, відео, аудіо), робити нотатки, друкуючи текст або створюючи зображення [9].

За допомогою інтерактивних технологій здобувачі освіти можуть:

- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до вивчення матеріалу, щоб навчання стало доступнішим;
- навчитись формулювати власну думку, правильно її висловлювати, обґрунтовувати власну позицію, сперечатися та дискутувати;
- навчитись слухати іншу людину, поважати альтернативні думки;
- моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати свій соціальний досвід, залучатися до різних життєвих ситуацій, моделювати їх;
- навчитись будувати конструктивні стосунки в групі, уникати конфліктів, вирішувати їх, шукати компроміси, шукати діалогу та консенсусу;
- формувати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт [8].

Дослідження Національного навчального центру (США, Меріленд) 1980-х років показують, що інтерактивні навчальні інструменти можуть різко підвищити швидкість навчання, оскільки впливають не лише на свідомість учня, а й на його почуття та волю [8].

Таблиця 1

Інтерактивні інструменти окремих видів діяльності за умов дистанційного навчання

Вид навчальної діяльності за умов дистанційного навчання	Інтерактивні інструменти дистанційного навчання
Розміщення карток для занять із заданої теми для самостійної роботи здобувачів освіти на сайті навчального закладу	Робота на платформі Microsoft Teams, Classroom тощо
Організація щоденного навчального спілкування зі здобувачами освіти	GoogleMeet, Zoom, Skype, Viber тощо
Публікування в мережі Інтернет мультимедійних матеріалів (презентації, відеоролики тощо), які допоможуть здобувачам освіти у засвоєнні предмета, поданого вчителем	Classroom, Moodle, Google Drive
Надання студентам перелік Інтернет-ресурсів, які допоможуть їм оволодіти програмним матеріалом	Відеоуроки з програми української мови на каналі YouTube є

Джерело: складено автором за даними [9].

Спеціальними методами дистанційного навчання, що можуть бути використані при навчанні мови, є: практичні, проблемні, пошукові, словесні, наочні, дедуктивні, індуктивні. За допомогою різних методів відбувається формування інтелектуальної, творчої, духовно та з мовної точки зору багатой, комунікативно компетентної особистості (рис. 1.).

Розглядаючи особливості дистанційного вивчення академічного письма, виділяють три підгрупи навичок, необхідних для успішного оволодіння ним:

– академічна грамотність (читання, говоріння та письмо, враховуючи мету висловлювання; висловлювання думки за допомогою інструментів обговорення та дослідження);

– інформаційна компетентність (виявлення інформаційних потреб та пошук інформаційних джерел; їх оцінка та опрацювання),

– міжкультурна компетентність (знання різних культур, у тому числі традицій та цінностей) [8].

Для стимулювання роботи студентів як активних учасників навчального процесу при вивченні академічного письмового мовлення, варто використовувати Power Point, за допомогою якого

студенти створюють презентації за результатами своїх досліджень. Ця ефективна форма подання даних допомагає узагальнити, обробити, повторити та систематизувати інформацію.

Вчені та викладачі-практики визнали, що засвоєння знань, умінь, розвиток особистісних якостей, набуття певних компетенцій здобувача освіти є найбільш ефективним за використання інтерактивних форм та методів.

Використання інформаційних технологій у викладанні української мови може бути реалізована кількома способами, метою яких є:

- диверсифікація форм подання інформації;
- урізноманітнення видів навчальних завдань;
- створення вищого навчального середовища, що дозволяє «занурювати» учня в уявний світ у конкретні соціальні ситуації;
- постійне застосування прийомів гри;
- забезпечення негайного зворотного зв'язку, можливості для роздумів;
- можливість відтворення фрагмента навчальної діяльності (рис. 1.).

Починаючи з першого класу, вчитель систематично розвиває на основі найпростіших творів умінь учнів приділяти активну увагу навчальному

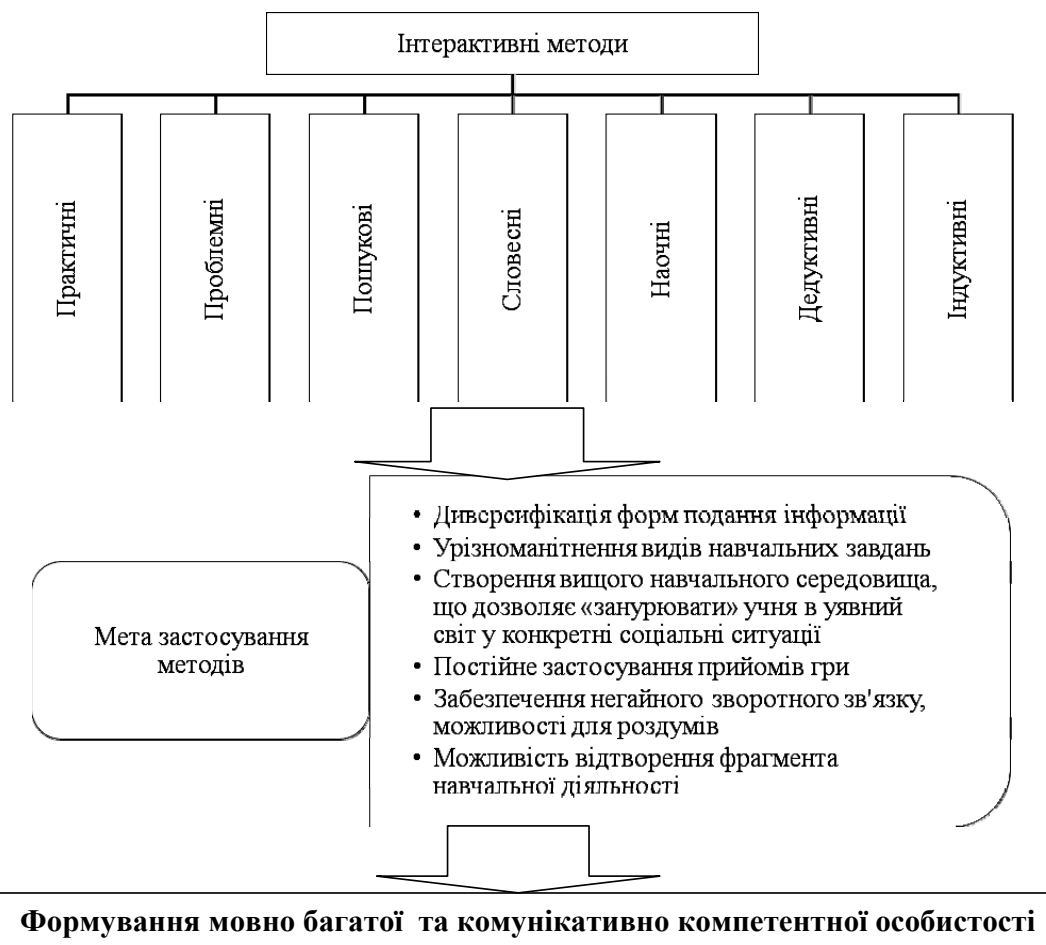

Рис. 1. Модель використання інтерактивних методів на заняттях з української мови.

Джерело: складено автором на основі [2; 3].

процесу, вміння стежити за розвитком структури твору. Діти отримують уявлення про те, як автор розповідає про навколишню дійсність, і поступово переконуються, що твір може викликати найрізноманітніші емоції, у них з'являються улюблені твори.

Розвитку творчого потенціалу учнів середніх і старших класів сприяє використання у викладанні української мови дидактичних мультимедійних матеріалів електронних підручників і посібників, а також мультимедійних комп'ютерних презентацій.

Досвід використання комп'ютерної презентації при вивченні мови показав, що такий спосіб подання інформації сприяє розвитку творчого мислення учнів, зокрема:

- посиленню впливу на аудиторію, оскільки значна кількість інформації сприймається одночасно зоровими і слуховими рецепторами;
- полегшенню розуміння та сприйняття поданого матеріалу;
- запам'ятовування навчального матеріалу протягом тривалого періоду часу;
- підвищити ймовірність робити правильні висновки, судження та узагальнення;
- скорочення часу на вирішення поставлених завдань.

Комп'ютер дозволяє використовувати інформацію з Інтернету, ілюструвати сторінки з даними, надавати їм естетичної форми та використовувати ефекти анімації. Досвід педагогів-практиків, що застосовували інтерактивні методи при навченні мови, показав, що від використання даних інструментів спостерігається надзвичайна користь, адже зростає інтерес до предмета, учні самі стають творцями, ініціаторами нових ідей, розвивають свої інтелектуальні здібності [4].

Висновки. Отже, діяльність викладача на заняттях з української мови та академічного письма має бути спрямована на створення атмосфери доброзичливості та розуміння, надавати впевненість здобувачу освіти у його власних силах, налаштовувати на успіх, стимулювати його до демонстрування творчих навичок.

Розглядаючи теоретичні основи навчання академічного письма в передових системах вищої освіти, можна констатувати, що базою академічної комунікаційної підготовки студентів є теорія конструктивізму, у світлі якої мова виконує дві важливі функції: соціальну та виховну, оскільки це є один із основних засобів поширення інформації та знань.

Розвиваючи творчу особистість завдяки інтерактивним технологіям навчання, здобувачі освіти покращують результати навчання, здобувають

соціальні навички, реалізують позитивне ставлення до ефективної співпраці для вирішення складних проблем, набувають і усвідомлюють уміння їх розв'язувати, при цьому виховується підвищена самооцінка, впевненість у собі, студенти не бояться брати відповідальність за рішення, вчать бачити альтернативи, часто виступають в ролі організаторів різних заходів, краще ставляться до освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вихрущ А. Академічне письмо: структура і завдання. *Медична освіта*. 2021. № 1. С. 112–113 URL: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/11979 (дата звернення: 04.02.2022).
2. Дика Н., Глазова О. Дистанційне навчання української мови: особливості, переваги та перспективи. *Освітологічний дискурс*, 2021, № 2 (33). С. 207–208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2021_2_16 (дата звернення: 04.02.2022).
3. Ковальчук В., Воронькова І. Моделі використання елементів дистанційного навчання в школі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Том 60, № 4. С. 58–74. DOI: 10.33407/itlt.v60i4.1763 URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1763/1225> (дата звернення: 04.02.2022).
4. Козолуп М., Комар Р. Навчання академічного письма у вищій школі: теоретико-методологічні засади. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Том 2, № 29 (2020). С. 220–225, doi: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/29.209471> URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/29_2020/part_2/34.pdf (дата звернення: 04.02.2022).
5. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації. URL: <https://cutt.ly/ghFkic>
6. Нагрибельна І., Сугейко Л., Мельничук Ю. Упровадження дистанційного курсу з методики навчання української мови на основі системи Moodle. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020. Том 77, №3. DOI:10.33407/itlt.v77i3.2759 URL: https://www.researchgate.net/publication/342584629_UPROVAZHENNA_DISTANCIJNOGO_KURSU_Z_METODIKI_NAVCANNA_UKRAINSKOI_MOVI_NA_OSNOVI_SISTEMI_MOODLE (дата звернення: 04.02.2022).
7. Серебрянська, І. Основи академічного письма в закладах вищої освіти: міждисциплінарне спрямування. *Освітологічний дискурс*. 2021. Вип. 1. С. 87–100, URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/753> (дата звернення: 04.02.2022)
8. Статівка, О., Дягілева, Л.. (2021). Дистанційне навчання: актуальні проблеми та тенденції розвитку. *Polish science journal*. Warsaw : Sp. z o. o. «iScience». ISSUE 5(38). Part 3. P. 141–145.
9. Удовиченко І. Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності : методичні рекомендації. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2021. 198 с. URL: <http://soippo.edu.ua/images.pdf> (дата звернення: 04.02.2022).